

Hoe lang hebben we nog veenbesvlinders?

Tekst: Chris van Swaay, Kars Veling
& Michiel Wallis de Vries

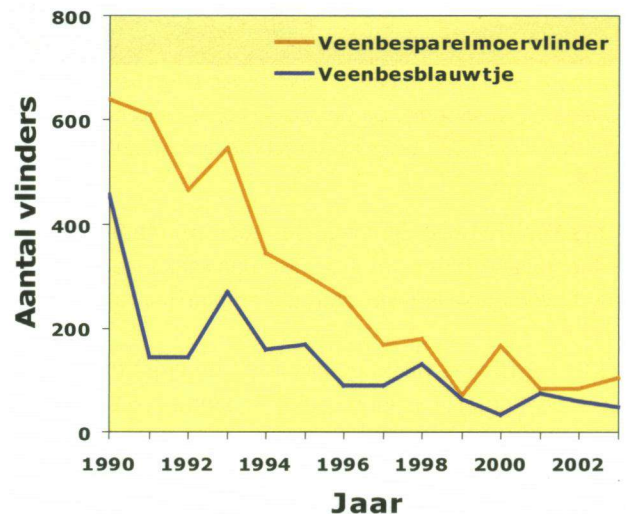
We hebben in Nederland drie soorten dagvlinders die vrijwel geheel beperkt zijn tot hoogvenen: het veenhooibeestje, de veenbesparelmoervlinder en het veenbesblauwtje. De twee laatste soorten komen vaak samen voor op kleine hoogveentjes met veel veenbes, terwijl het veenhooibeestje tegenwoordig vooral gevonden wordt op enkele wat grotere hoogvenen als het Fochteloërveen.

De veenbesvlinders Het leefgebied van het veenbesblauwtje en de veenbesparelmoervlinder bestaat in Nederland uit kleine hoogveenrestanten die in het bos liggen. Het gaat hier vaak om kleine veentjes van 0,5 tot 3 hectare. De veentjes bestaan uit een combinatie van lagere, nattere delen waarin veenbes groeit en wat hogere en drogere ruggen met dopheide en struikheide. Kleine veenbes is voor de veenbesparelmoervlinder de enige waardplant. Ook voor het veenbesblauwtje is deze plant belangrijk, maar tevens worden wel eitjes afgezet op lavendelheide, dopheide en kraaiheide.

Moeilijk te tellen De twee veenbesvlinders zijn in het meetnet moeilijk te tellen met een route. De veentjes waarop ze voorkomen zijn vaak klein (zodat er maar één of enkele secties op uitgezet kunnen worden), zijn moeilijk begaanbaar (je moet als teller niet alleen vlinders tellen,

De veenbesparelmoervlinder

Geschatte aantallen veenbesparelmoervlinders en veenbesblauwtjes vanaf 1990.

maar ook zien dat je er heelhuids en droog weer vanaf komt) en de vegetaties zijn kwetsbaar voor betreding. We hebben daarom geprobeerd om uit de database met vlinderwaarnemingen van De Vlinderstichting en samen met boswachters en regelmatige bezoekers van de hoogveentjes, het maximum aantal waargenomen veenbesvlinders per veentje per jaar in te schatten vanaf 1990.

Achteruitgang De veenbesvlinders zijn sinds 1990 enorm achteruitgegaan (zie grafiek). Rond 1990 konden nog bijna 650 veenbesparelmoervlinders en ruim 450 veenbesblauwtjes gezien worden. Inmiddels zijn de aantallen tot onder de 100 gedaald. De sterkste achteruitgang heeft plaatsgevonden op de veentjes van het Dwingelderveld, eertijds de grootste populaties van Nederland. Daar zijn beide soorten nu bijna weg. We hopen dat het zal lukken deze soorten voor ons land te behouden.

Bedreigingen De redenen waarom de soorten zo sterk achteruit gaan zijn divers. Veel van de bedreigingen hebben met elkaar te maken en versterken elkaar ook. Belangrijke knelpunten zijn verdroging van de veentjes en vermessing door voedingsstoffen uit de lucht. In veel kleine veentjes ontbreekt open water en daarmee ook de overgangszone van dat open water naar veenmosbegroeiingen. Juist in die overgangen komt de kleine veenbes veel voor. In het verleden werden regelmatig kleine stukjes afgegraven, zodat er

Robert Kellelaar

Boven het veenbesblauwtje, onder het veenhooibeestje.

Robert Kellelaar

steeds weer open water werd gecreëerd. Bijkomend probleem is dat de kleine veentjes geïsoleerd liggen en er dus geen uitwisseling plaats kan vinden tussen de populaties. Er zullen veel maatregelen moeten worden genomen om de veenbessoorten voor Nederland te behouden.

Beschermingsplan Het 'Beschermingsplan Veenvlinders' is daarvoor het belangrijkste hulpmiddel. Per vliegplaats worden hierin maatregelen voorgesteld om te komen tot een verbetering van de omstandigheden voor de vlinders. Zo zijn in het kader van dit beschermingsplan in het Noordveen (boswachterij Borger) en in Vak 61 (boswachterij Grollo) kleine petgaten gegraven. Hier kan nieuwe veenvorming plaatsvinden, zodat ook op langere termijn geschikte veenbesvegetaties aanwezig blijven. Helaas werkt het weer van de afgelopen jaren tegen. De warme, droge zomers zijn eigenlijk niets voor deze vlinders, die in ons land aan de uiterste zuidwest-grens van hun verspreidingsgebied voorkomen. Toch blijven we, samen met de terreinbeheerders, de Vlinderwerkgroep Drenthe en vele vrijwilligers, vechten voor het behoud van deze bijzondere soorten voor ons land.

Het Landelijk Meetnet Vlinders is een samenwerkingsproject van De Vlinderstichting en het CBS. Het meetnet is onderdeel van het Netwerk Ecologische Monitoring en wordt financieel mogelijk gemaakt door het Ministerie van LNV. Dankzij honderden vrijwilligers in het hele land kan de populatie-ontwikkeling van veel soorten goed worden gevolgd.